

ELŐFIZETÉSI ÁR:  
Egész évre. . . . 6 kor.  
Egyes szám 20 fillér.

Megjelenik minden hó  
1-ső és 15-ik napján.

# A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:  
Városháza, földszint 8. szám.  
Ide kérjük a kéziratokat.

KIADÓHIVATAL:  
Városi könyvnyomda-vállalat  
irodája. Ide küldendők az elő-  
fizetési díjak és hírdetések.

== KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI KÖZLÖNY. ==

Főszerkesztő: Dr. K. TÓTH MIHÁLY tanácsnok. ♦ Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS főlevéltáros, tb. tanácsnok.

## Uj év napján.

A mulandóság ismét eltemetett egy évet és oladkán egy új kezdődik telve reménnyel és kétséggel . . .

A háboru lángja pirosra festi a látóhatárt. Emberáradatok mennek emberáradatok ellen . . . A téli időben mindenfelől ágyuk dörögnek és a hősök diadalrivalgásába belesir a halkodók hörgése . . . Messze idegenben jeltelen sirokban pihennek elesett hőseink, kiknek álmatlan álmait a nemzeti geniusz őrzi . . . Szenved a félvilág a háboru borzalmaitól és az új év reggelén nem tudjuk, hogy meddig tart még a jajszó és siralom, mikor derül ki a béke napja és mikor alszik el az a láng, mely az embert és kulturát egyaránt pusztítja . . .

Nem bizhatunk csak Istenben és igazságban, mely fegyverbe hívott bennünket. Hős fiaink az igazság jegyében harcolnak . . . Harcolnak méltón az ősi magyar névhez és küzdenek azzal a csodálatos honszeretettel, mely ezer éven át olthatlanul ég a magyar harcos szívében.

Bizzuk azért a Mindenhatóra küzdő véreinket, akiknek vitézi tetteinek fénye beragyogja a félvilágot . . .

És míg ők a harctéren rettenetes fáradoalmak között és minden pillanat halálveszélyében küzdenek, addig mi, akik már korunknál fogva nem osztozhatunk velük a dicsőségben és veszedelmekben, agyunk minden gondolatával, szívünk minden érzésével teljesítsük kötelességeinket hazánk, városunk és embertársaink iránt . . . Két ember munkáját vállalja most mindenki magára, hémuljon el az önösség és az itthonmaradtak a kötelességek hü teljesítésével keljenek nemes versenyre azokkal, akik a hazát, a nemzeti becsületet védik. És végződjék ez a munka a cselekvő szeretet jegyében . . . Legyen tartalma: az itthonmaradtak lelki és testi védelme, vigasztaló, biztató, szenvedéseket pusztító áldásos törekvés, irtalmas cselekedet, könszárító napsugár . . . És az ily esztendőnek kétségkívül megszorodó munkáját ne tekintsük áldozatnak, vagy nehéz tehernek . . . Eme nehéz időben a legkisebb embernek is megszorodtak kötelességei háboruban égő hazája és a harc borzalmaitól többé-kevésbé érintett embertársai iránt . . . A szenvedéseket elnémitani törekvő munka ma kétszeres kötelesség, mely mindenkit kötelez. Tettrejevel, megfeszített munkájával, szegénysége filléreivel és gazdagságának csengő aranyával, emberi érzésével és irgalmával "mint egy ember" kell fáradoznunk azon sebek begyógyulásában, melyeket a háboru borzalmi okoznak emberlelten és anyagiakban . . . Az Isten lelke kell, hogy megszálljon mindnyájunkat a nagy kötelességek utján, melyen megállanunk nem szabad egy pillanatra sem ezekben a forró, izgalmas napokban.

Nem tudjuk ugyan, vajjon örömet, borot, fényt vagy sötétséget, virágokat vagy töviseket fog-e termelni az új esztendő, lelkünk reménysége azonban az Istenhez fordul, akinek szent kezéből alázatos lélekkel veszünk minden adományt. Őrizze meg hazánkat isteni lelke, adjon fegyvereknek győzedelmet és ennek nyomán tartós békét . . . Oszoljanak szét a fellegek, száradjanak fel a könnyek, a hős harcosok térjenek vissza övéikhez és a hadviselés borzalmait váltsa fel az áldott béke áldásos munkája.

Legyen ez az év az eltemetettnél boldogabb!

(326-1912)

Koncz Ákos.





Ezen általános szemlélődések után próbáljuk megállapítani Debreczen város lakosságának a fogyasztását az 1913-ik esztendőben. Sajnálattal kell előre bocsátanom azt, hogy az idevonatkozó statisztikai adataim teljesen pontosnak nem tekinthetők, azon oknál fogva, hogy összegyűjtött adatokra — melyek rendszerint minden modern városban megvannak — nem találtam, sőt az adatok beszerzésénél hihetetlen nehézséggel kellett megküzdennem, minél fogva a becslési eljárást nem nélkülözhettem.

Debreczen s ugy általában minden város fogyasztásánál legnagyobb szerepet játszik elsősorban a kenyér, azután a hus, ezzel kapcsolatban a tej, végül pedig a konyhakerti növények és gyümölcsfélések. Ezen piacra kerülő fogyasztási termékek megállapításánál nem hagyhatjuk figyelmen kívül a termelés helyeit, a termelésnek megnyilvánulását, mert a szükséglet jó ellátását ezek lényegesen befolyásolják. Minél nagyobb terület áll valamely város rendelkezésére, annál könnyebben állíthatók elő a különféle mezőgazdasági termékek, melynek nagyságára a

termelés intenzitása gyakorol befolyást. Nehezebben elégíthetik ki szükségletüket azon városok, melyek távoli vidékekről, esetleg más országokból kénytelenek az előbb említett termékeket hoztatni. Mi okból minden városra nézve fontos az, hogy a csekély forgalomképességgel bíró termékeiket közvetlen közelből szerezzék be.

Lássuk most már a fogyasztók számát s a rendelkezésre álló területet, mely után térhetünk át a fontosabb termények ismertetésére.

1910. év végén a népszámlálás adatai szerint 92,729 lélek volt Debreczenben. Évenként átlag 1000-re téve a szaporodást, 1913 végén 95,000 lélekre becsülhető Debreczen lakosainak a száma. Az összes lakosságból 1910-ben a mezőszéken élt 11,041, az erdőszéken pedig 4700 lélek.

Debreczen összes földterületének az 1913. évi műszaki helyszínelési adatai szerint a művelési ágak és a birtok kategóriák megoszlása a következő eredményeket tünteti fel:

	1895-ben	1913-ban	
Szántó . . . . .	74,405 k. hold.	82,326 k. hold	782-21 □-öl
Kert . . . . .	255 k. „	615 k. „	919-37 „
Rét . . . . .	16,010 k. „	7,818 k. „	974-10 „
Szőlő . . . . .	775 k. „	1,816 k. „	306-35 „
Legelő . . . . .	47,847 k. „	47,938 k. „	397-35 „
Nádas . . . . .	1,002 k. „	192 k. „	343-60 „
Erdő . . . . .	16,709 k. „	18,681 k. „	882-45 „
Termő terület . . . . .	— k. „	159,388 k. „	1405-43 „
Terméketlen . . . . .	6,415 k. „	6,894 k. „	1335-57 „
Összes terület . . . . .	163,418 k. hold.	166,283 k. hold	1141-— □-öl

### A birtokkategóriák megoszlása 1913-ban.

Kat. hold	Birtokosok száma	%	A terület kat. holdakban	és %-ban
0-1	2976	52-32	1,077 k. hold	740-22 □-öl 0-61
1-5	834	14-64	2,295 k. „	542-25 „ 1-40
5-10	512	9-00	3,724 k. „	661-21 „ 2-26
10-20	490	8-62	7,495 k. „	1513-05 „ 4-54
20-30	251	4-41	6,118 k. „	1227-86 „ 3-71
30-40	157	2-78	5,434 k. „	601-79 „ 3-30
40-50	126	2-22	5,611 k. „	1329-63 „ 3-40
50-60	74	1-30	4,087 k. „	522-78 „ 2-48
60-70	44	0-77	2,822 k. „	998-58 „ 1-71
70-80	33	0-58	2,468 k. „	842-46 „ 1-50
80-90	26	0-46	2,210 k. „	183-01 „ 1-34
90-100	25	0-44	2,344 k. „	1526-05 „ 1-42
100-200	85	1-50	11,643 k. „	824-12 „ 7-06
200-300	32	0-56	7,708 k. „	1246-93 „ 4-64
300-400	11	0-19	3,387 k. „	460-14 „ 2-05
400-500	4	0-07	1,768 k. „	799-40 „ 1-08
500-600	1		534 k. „	483-08 „
600-700	1		631 k. „	281-51 „
700-800	1	0-07	709 k. „	1005-00 „ 1-70
800-900	—		— k. „	— „
900-1000	1		931 k. „	7-80 „
1000 felül	4	0-07	92,058 k. „	1523-45 „ 55-80 55-80%
Összesen	5688	100-00%	164,994 k. hold	1320-32 □-öl 100-00% 100-00%

## Jogi személyek tulajdonában levő birtokok megoszlása.

Város	85,962 k. hold	1391-10	□-öl
Egyház	1,219 k. „	1353-80	„
Részvénytársaságok	682 k. „	1056-13	„
Szövetkezet	295 k. „	182-61	„
Iskolák, jótékonyintézetek	604 k. „	561-19	„
Kincstár	206 k. „	1312-41	„
Közbirtokosság	10 k. „	1420-50	„
Társulatok	24 k. „	364-48	„
M. A. V.	376 k. „	1321-80	„
Vízmeder kat. rendelkezésére	315 k. „	998-70	„
Összesen	89,699 k. hold	364-00	□-öl

1895 óta a művelési ágaknál elég lényes változás állott elő. Emelkedett a szántókat, szőlő- és az erdőterület, mellyel szemben a többiek csökkentek.

A birtokkategóriáknál kimutatott összterületben nem foglaltatnak benne azon birtokosok földjei, melyek földadómentesek, innen ered a különbség, mely a két kimutatásnál tapasztalható. Az egyes birtokkategóriák által elfoglalt terület elég változatos képet tüntet fel. Legkevesebb területtel szerepel a törpebirtok (0—5 k. h.), mely az összesnek 2-01 %-át teszi ki, s ennek is legnagyobb része az udvarhoz tartozó házikert. A városok közvetlen közelében a törpebirtok nagyon jól helyet foglalhat, mert azokon megy végbe a legintenzívebb kerti gazdálkodás; itt azonban kevés a törpe birtok, melyet némileg ellensúlyoz a törpebirtok. Aránylag szintén kevésnek tekinthető a kis birtok (5—100 k. h.-ig), az összes területnek 25-66 %-át foglalja el. 16-53 %-al szerepel a közép-birtok, melyből 1-70 % esik az 500 k. holdon felüli közép-birtokra, legnagyobb területet foglalnak el 100—200 és a 200—300 holdas gazdaságok, az előbbieket a közép-birtok területének 7-06 %, az utóbbiak 4-64-át teszik ki, ezek többnyire paraszt közép-gazdaságok. Feltűnően nagy területet foglal el a nagy birtok. A négy nagy birtok összes területe 92,058 k. hold, mely az összesnek 55-80 %-át foglalja el. Ezek legnagyobb része kötött birtokok. A jogi személyek birtok megoszlásánál látható, hogy a város tulajdonát képező 85,962 k. hold, az összes területnek több, mint 50 %-át teszi ki, melynek viszont legnagyobb része legelő és erdő.

## A lakosság megoszlása foglalkozások szerint 1910-ben

	Kereső	Eltartott
Mezőgazdaság és kertészet	9,166	13,819
Az őstermelés egyéb ágai	513	1,160
Bányászat	1	1
Ipar	13,848	16,006
Kereskedelem és hitel	3,281	4,204
Közlekedés	2,502	5,473
Közfoglalkozás és sz. foglalk.	2,648	3,957
Védelem	2,576	505
Napszámosok	1,208	1,073
Házi-cselédek	3,931	210
Ismeretlen foglalkozásuk	2,538	4,109
Összesen	42,212	50,517

A foglalkozási statisztikának rövid áttekintése mindenkit arról győzhet meg, hogy a legtöbb kereső s azok eltartottjai az ipar körében találnak foglalkozást, míg a mezőgazdasággal foglalkozók száma jóval alacsonyabb. Bárha Debreczen város mezőgazdasági jelleggel bír — mennyiben ez az elterjedt fel fogás —, azt a statisztikai adatok megcáfolják, mert az ipar a lakosság nagyobb számát fogadja be, mint

a mezőgazdaság. S ha egy város és lakosságának nagy kiterjedésű birtokai vannak, ez még nem adja meg a mezőgazdasági jelleget, különösen, ha az kötött-birtok s nem áll intenzív művelés alatt. Így vagyunk Debreczennel is, melynek összes területéből majdnem 50 % esik a rét, legelő, erdő, nádas és terméketlen területre s így azok ki vannak vonva a közvetlen termelés alól, ezenkívül pedig az összes terület tekintélyes része kötött birtok.

A művelési ágak közül első sorban is a szántóföldről emlékeztetünk meg, mivel ez szolgáltatja a főbb kenyérterményeket. Az országos statisztikai hivatal és a földművelésügyi miniszter legutóbbi statisztikai kimutatásai szerint a bevetett területnél 537 kat. holddal szerepel az ugar. A bevetett területből legtöbbet foglal el a buza, azután a tengeri, míg a rozs az utóbbinak felét, mennyiségére nézve pedig első helyen volt a tengeri, azután a búza. Az élelmezésnél nagy szerepet játszó burgonya a zabbal bevetett terület terjedelmét sem érte el, 1912-ben 86,400 q-val szerepel, a borsót, babot és lencsét az országos statisztika nem is mutatja ki, mivel az elenyészően csekély s az is, mint kerti vetemény termeszletik. A főbb termények átlagterméseit vizsgálva 1913-ban Debreczen Hajdu megyével együtt a búzánál 5-77 q-val az ország vármegyéi között a 46-ik helyet foglalta el a rozsból az átlag 6-55 q-melylel a 31-ik helyre került, a tengerinél a 23-ik helyen állott 10-05 q-val, a burgonyával pedig a 42-ik helyen 31-34 q-attalgal.

Az 1912-ik évben Debreczen területén 205,800 q buza és 96,375 q rozs termett. Mindemellett gabonából a behozatal Debreczen területére elég magas, mert az itteni gőzmalomok, nemcsak a helyi szükségletet látják el, hanem a külföldi piacokra is, különösen Ausztriába tekintélyes mennyiségű lisztet visznek ki. A lakosság évi lisztszükséglete ca 55,000 q-ra becsülhető. Ezen mennyiségből 17,000 q-ra tehető, ami idegen városokból jön be. A fogyasztás a legnagyobb a 0, 1, 2, 3. és 4. számú liszteknel. Legkeresettebbek a 0. és 4-es lisztek, ezek mennyisége kitesz annyit, mint a közbeeső és az 5, 6, 7-es számú liszteké együttvéve.

A kenyér legnagyobb része helyben állítatik elő, melyből átlag havonként 16,000 kilogramm kerül piacra. A múlt évben piacra hozott mennyiségét 192,000 kgr.-ot tett ki. Kész kenyeret Sáránd, Szoboszló, Böszörmény és Bagos községek lakosai hoznak be eladásra átlag havonként 3000 kgr. mennyiségben. Ezen adatok csak a nyílt piacokon eladott kenyér mennyiségét tüntetik fel, s így nem foglalják magukban a kenyérgyárak, pékek és a háziilag előállított mennyiséget. A piacra kerülő úgynevezett szárított tészta mennyisége egy év alatt 3000 kgr.-ot tesz ki.

Tekintettel a piacra kerülő kenyér mennyiségére, Debreczen kenyér szükséglete hiányt nem szenved, mert részint a rendelkezésre álló terület, részint pedig a közeli vidék képes azt fedezni. A Debreczen által előállított gabona mennyisége a jövőben a természet-szerű fejlődés folytán csökkenni fog, mivel a gabonaművek helyének egyrészt a konyhakerti veteményes, ipar és kereskedelmi növények fogják elfoglalni s lassankint a gabonaművek mind távolabbi termelési körzetekbe helyeztetnek át.

A fogyasztásra kerülő kenyér mennyisége kielégítő, azonban a minőség és az ár már nem egészen megfelelő, a minőség tekintetében különösen a süteményfélék csnek kifogás alá. Hogy mégsem kapjuk olcsóbban, mint más városok, melyeknek vidéke keveset termel, annak egyik oka abban keresendő, hogy a kenyér ma már világikk s így a nemzetközi ártényező hatása alatt áll, melyet azonkívül még a gabonavámok is befolyásolnak.

A kenyér után a fogyasztás terén a legnagyobb jelentőségű helyet foglalja el a hus, mellyel kapcsolatban fogunk megemlékezni a tejről, — figyelemmel kísérve a termelési viszonyokat.

Az 1911-iki statisztikai adatok szerint 4894 állattulajdonos birtokában volt:

	100 □ km-re	1000 lélekre esett
Szarvasmarha . . . . .	21,890 drb	2287 236.1
Ló . . . . .	12,454 „	1301 134.3
Szamar . . . . .	14 „	2 0.2
Őszvér . . . . .	9 „	2 0.2
Kecske . . . . .	18 „	2838 292.9
Sertés . . . . .	27,161 „	3121 322.1
Juh . . . . .	29,866 „	

A Debreczenhez hasonló nagy területtel rendelkező törvényhatósági városok állatlétszáma számommarhára redukálva 1911-ben a következő eredményt tünteti fel:

	Térület □ km-ben	100 □ km-re	1000 lélekre esett számos állat
Szabadka . . . . .	974	4342	447
Debreczen . . . . .	957	4410	455.2
Kecskemét . . . . .	873	3277	428.1
Szeged . . . . .	816	4620	318.6
Hódmezővásárhely . . . . .	761	6426	783.2

Ezen városok között Debreczen arányszámaival nem áll az utolsók között. Mégis ennek dacára nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt, hogy ezen városok a növényi eledelnek nagyobb tömeget állítják elő, mint Debreczen, ami a húsfogyasztást nagyon jól kiegészíti. Azonban Debreczen átlagszámai az országos átlagot alig mulják felül, s így az állattenyésztés tekintetében nem számítható a fejlettebb városok közé, melyeknek területén vagy környékén intenzívebb állattenyésztés megy végre.

Az 1913-ik évben elfogyasztott hus mennyisége szintén csak becslések útján volt megállapítható, mert az erre vonatkozó adatok nincsenek egyáltalán feldolgozva s azt is üzleti titok leple fedi, még a városi hatóságnál is. 1913-ban a vágóhídi igazgató kimutatása szerint a levágott állatok darabszáma összesen 74,190-et tett ki, mely — azok vágó súlyától véve alapul — a következő mennyiséget tünteti fel:

	drb.	kg.	kg.
Bika . . . . .	66	átlag vágósúly 180 =	11,880
Őkér . . . . .	610	240 =	146,400
Tehén . . . . .	5,658	180 =	1,018,440
Növendék . . . . .	6,395	80 =	511,600
Borjú . . . . .	5,231	35 =	183,085

	drb.	kg.	kg.
Bivaly . . . . .	5	30 =	1,000
Bivalyborjú . . . . .	8	20 =	240
Juh . . . . .	4,759	25 =	118,975
Bárány . . . . .	7,491	8 =	58,928
Kecske . . . . .	6	20 =	120
Sertés . . . . .	41,589	100 =	4,158,900
Malac . . . . .	2,050	10 =	20,500
Ló . . . . .	322	180 =	25,760

Összesen 74,190 átlag vágósúly = 6.255,828

Ezen mennyiséghez számítható az, amelyet a szomszédos községek, főként a teli hónapokban, leginkább a vásári napokon eladásra idehoznak. Ez 1913-ban 89,292 kg-t tett ki, mellyel együtt az összes mennyiség 6.338,117 kgr. volt.

Ezen össz mennyiségben benne foglaltatik az is, amit a városból leginkább feldolgozott állapotban elvisznek. Marhahus a gyenge minőségű fogva elvitelre nem is kerül, csak a sertéshús, ezenkívül nagy mennyiségű zsir és szalonna.

A közölt mennyiség nem foglalja magában a házilag levágott sertéseknek a számát s így körülbelül a házilag levágott mennyiség az elvitt mennyiséget kiegyenlíti, illetve annak felel meg. A házilag levágott sertések csekéllyel mulhajták felül az elvitt mennyiséget. Az elvitt, valamint a házilag levágott mennyiség pontos kimutatása a legnehezebb feladatok közé tartozik.

Ezeknek az alapján az egy lélekre eső husmennyiség 1913-ban 56.02 kgr-ot tett ki. Ez az átlag magasnak tekinthető, mert ha figyelembe vesszük azt, hogy a mezősgén és az erdősen élő lakosság husszükségletét nagyon hiányosan fedezi, sokszor nem is a helyi piacról látja el, így a belvárosi lakosság átlag fogyasztása még magasabb lesz. Ez az átlagmennyiség felér Németország magas kultúrfokon lévő városainak a fogyasztásával.

Az ember napi husszükséglete átlagban 150 — 200 gr-ra tehető, melynek különösen Anglia és Németország hufogyasztása felel meg. Németország hussmennyisége 1905-ben országos átlagban és fejenként 50 kgr. volt a Deutsche Landwirtschaftsrath közlése szerint. Ebből 4.1 kgr. esett a hehozatalra. Oldenburg a fejenkénti hustermelet Németországban 48 kgr-ra becsüli, míg ezzel szemben Angliáét 55 kgr-ban állapítja meg. Nem hagyható figyelmen kívül az a hal mennyiség, amelyet Anglia és Németország évenként elfogyaszt. Angliának az évi haltermelése 8 — 900,000 tonna, a bevétel 1 — 150,000, összesen 1 millió tonna, melyből egy lakosra 22 kgr. esik. Németországban 82,000 tonna a tengeri hal mennyisége, melyen kívül 1905 — 1906-ban friss halból a behozatal 120,000 tonna, heringből 210,000, összesen 412,000 tonna volt, melyből egy főre 6 kgr. esett. Ezen halfogyasztás mellett a magyarországi szóba sem jöhet, oly csekély az s vele együtt a Debreczen is. Az 1913-ik évben Debreczenben 50,400 kgr. halat hoztak be Tiszafüred, Szoboszló, Ermihályfalva, Títel és Tiszacsécsé községekből, melyből egy lélekre majdnem 2 kgr. esett.

Ezen átlagos hufogyasztáson kívül a németországi városok közül csak még a chemanitit említem fel, ahol 1912-ben a fejenkénti hufogyasztás 53.37 kgr. volt. Ebből a marhahus 30.46%, sertés 51.35%, a lóhús 2.69%, a kutyahús 0.03%-al szerepel, a többi pedig a kisebb állatnemek között oszlott meg.

Debreczen hufogyasztási adatai azt látszanak igazolni, hogy a lakosság főként husevő, melyet a követezőkben bemutatandó adatok támogatnak, mivel a növényi eledlek termelése, valamint azok

fogyasztása sokkal kevesebb. A hus minősége kielégítőnek nem tekinthető, s hozzá nagyon drága; s mivel a lakosságnak más egyéb termények megfelelő mennyiségben nem állanak rendelkezésére, ennél fogva kénytelen a gyenge minőségű és drága húst fogyasztani. A minőség gyengeségének oka az, hogy tulajdonos mértékben sovány magyar marhát vágnak, ami a környék elmaradt mezőgazdasági viszonyaira vezethető vissza.

A hussal kapcsolatban kell megemlékeznünk a szárnyasról. Ebből a helyi termelésen kívül Bősörmény, Szoboszló, Balmazújváros, Tépe, Szóvát, Hajdubágyos, Vértés és Derecske községek 1913-ban bezsállítottak csirkeből 202,000, kacsából 51,400, libából 84,300, tyukból 39,000, kappanból 16,600, pulykából 7700 darabot. Ez a mennyiség a szükséglet kielégítésére egyáltalán nem elég s ebből csak épen izeltőnek jut.

Az állati termékek közül az emberiség táplálásánál egyik a legnagyobb jelentőségű helyet foglalja el a tej, melynek kielégítésénél Debreczenben nagy hiánykokat találkoznak. Debreczen tejtermelése szintén becslések alapján nyer megállapítást, melyen kívül a szomszéd községekből behozott mennyiség jön még figyelembe.

Debreczen tehen- és állatállománya az 1911. évi statisztikai adatok, tejtermelése pedig dr. Köefer Istvánnak (Mezőgazdasági Szemle 1913. 8., 9. sz.) az egész országra megállapított tejesítési adatai szerint — vonatkoztatva azokat Debreczenre — a következő volt:

	Liter	Összesen
Magyarfajta . . . . .	4864 tejesítési átlag	900 4.377.600
Piros-tarka . . . . .	2000 „	1500 3.000.000
Borzderes . . . . .	216 „	1800 388.800
Egyéb. . . . .	1145 „	1200 1.374.000
Bivaly . . . . .	8 „	800 6.400

Összesen 8233 9,146,800 liter.

Köefer számításai szerint hazánkban átlag egy ember fogyasztása napi 0-30 liter, évenként összesen 120 liter. Hazai átlagunk megegyezik az európai átlaggal, mely a nyugati államokban emelkedik, keleten pedig csökken, legmagasabb azonban Svédországban. Budapest napi fejenkénti átlaga 0-35 liter volt. Hittchner szerint (Állatt. és tejgazd. lapok 1914. 5. szám.) Németországban a nagyvárosok tejfogyasztása fejenként és naponként 0-22 és 0-41 liter között ingadozott, a naponként átlag összes mennyiségét véve figyelembe 0-45 liter volt fejenként, évenként összesen 164 liter. Mig azonban hazánkban a tejesítési átlag tehenenként 1240 liter, addig Németországban 2300 liter volt a legutolsó adatok szerint. A két országnak nemcsak a fogyasztása, hanem a tejtermelése között is lényeges a különbség.

Ha Debreczen évi tejszükségletének megállapításánál a hazai átlagot vesszük, akkor az összesen 11.400,000 liter tesz ki. Ha a normális mennyiséget, 0-35 literet vesszük alapul s ennek a felhasználásával tessük meg számításainkat, akkor az évi fejenkénti szükséglet 127 liter, az összes lakosságé naponként 33,250, évenként pedig 12,131,250 liter.

Debreczen tehen-állományának évi tejtermelése összesen 9.146,800 liter tesz ki, ebből egy napra 25,059 liter esik. Ha a borjúk táplálására napi átlagban 3700 liter vesszünk fel, mely egy borjú után évi 450 liter tesz ki, akkor ez a mennyiség egy évben 1.350,000 liter tejként felel meg. Ennélfogva a debreczeni gazdák által fogyasztásra bocsátott mennyi-

ség 7.796,800 liter évenként, 21,360 liter naponként. Ezen mennyiségben kívül Balmazújváros, Tiszafüred, Nyírbátor, Hosszupályi, Mezőterem, Ujfehértó, Tég-lás, Nyírbogdány, Erőmihályfalva, Degenfeldtanya, Pocsaj, Esztár, Sáránd, Míképcés, Sámson, Bősörmény, Hadház és Szoboszló községekből behoznak a rendőrfőkapitányság kimutatása szerint átlag naponként 4070 liter tejet, minél fogva a naponként elfogyasztott összes mennyiség 25,430 liter, egy év alatt 9.281,950 liter.

Ha a napiszükségletet vesszük figyelembe, ugyanis az tapasztalható, hogy naponként 7820 literrel kevesebb a tej, mint amennyit a fogyasztás megkíván, ezen napi hiány egy év alatt 2.854.300 liter tesz ki. A tényleg fogyasztás alá kerülő mennyiségből egy főre naponként 0-26 liter esik, mely mennyiség nemhogy a városok átlagos fogyasztását, hanem még az országos átlagot sem éri el.

Nem volt megállapítható az, hogy a lakosság évenként a tejhez adott vizert mennyit fizet, mert az idevonatkozó vegyi vizsgálatok oly kevés számban eszközöltek, hogy azokból biztos következtetést vonni nem lehet. Példaként említhetem fel. Faltin Adolf „Vidéki városok tejellátása” című munkája nyomán, hogy Szombathelyen, ahol nagy mennyiségű és jó minőségű tej áll rendelkezésre, ott egyik évben a lakosság a vizért 9000 koronát fizetett.

Még nagyobb hiány tapasztalható a tejtermékek fogyasztása terén, ami az előbbiekből önként következik. Ahol a nyerstej fogyasztása sem talál kielégítésre, ott a különféle tejtermékek előállítására nem igen gondolnak, mert a nyerstej nagyon jól értékesül s így a termelő a befektetésektől tartózkodnak. S hogy mégis helybeli és a közeli községek gazdái a múlt évben 80,300 kgr. tejfelet és 62,050 kgr. turót hoztak be, az abban leli magyarázatát, hogy a tanácsokról a hiányos közlekedés miatt napról-napra friss tejként nem szállíthatják be, hanem házilag primitív módon feldolgozva, nagyobb időközökben vizsik piacra.

Debreczen és vidéke vaját és sajtot alig termel. Nagyon csekély mennyiségű házi vaj és juhvaj kerül forgalomba. A vaj- és sajt tekintélyes része külföldről, azonkívül a Dunántúlról s az ország egyes nagyobb gazdaságaihoz jön be. A gyenge kínálat nagymértékben fokozza az árakat.

A tej- és termékei hiányainak egyetlen oka az állattenyésztés fejletlensége egy Debreczen területén, mint a közeli vidéken. Egyoldalú gazdálkodás megy végbe s így nemcsak jó minőségű hus és tej nem kerülhet asztalra, hanem gyümölcs- és zöldségfele sem, mint azt a következőkben látni fogjuk.

A gyümölcs- és zöldségfélék a kultúremler asztalán épen olyan helyet foglalnak el, mint a kenyér és a hus, melyeknek fogyasztása állandóan emelkedik, még a fölünk északra magasán lakó népek-nél is.

A gyümölcsök közül Debreczen főként birsalmát, szőlőt, kajszinbarackot, diót és dinnyét jó kevés mennyiségben piacra. Legnagyobb mennyiségben került a múlt évben piacra az alma, ennek mennyisége 504,000 kgr. volt, aztán a szilva 209,000, körte 182,500, szőlő 113,500 kgr., míg a többi gyümölcsök a 100,000 kgr.-on jóval alatta maradtak. Az alma, birsalma, körte, szilva, aszalt szilva, lekvár, kajszinbarack, szőlő, cseresznye, meggy, dió, dinnye, gesztenye összes mennyisége 1.388,150 kgr.-t tett ki, mely utóbbi mennyiségből egy főre 14-61 kgr. esett. A termelő- és behozatali helyek a következők: Zilah, Szilágysomlyó, Magyarkezel, Nagybánya, Bősör-



mény, Szatmár, Terja, Récsé, Derna, Szilágyvaros, Székelyhid, Vámospécs, Hajdudhász, K-Bagos, Diószeg, Székelyhid, Tiszafüred, Ujfehértó, Kiskereki, Budapest.

A zöldségfélék közül Debreczen a karalábé és sárgarépa kívül főleg káposztát termel, melyeken kívül nagyon kevés mennyiség salátát, burgonyát, ugorkát, zöldbabot, zöldborsót, kelkáposztát, céklát, reketket, tököt és lenesét hoz forgalomba. Minőségre ezek sem valami jók, melyeken kívül a többi főzelékféle alig is jöhet számításba, oly kevés az. Vereshagymával és fokhagymával Makó, Derecske, Sarkad és Füzesgyarmat látja el Debreczen, zellerrel Monostorpályi, káposztával Hadház, Téglás és a nyírség községei. Saláta M-Peres, Sáránd és Bagosról jön le. Burgonyát Sámson, Bököny, Balkány, Pályi, Pércs és Bagos hoznak be, ugorkát Mikepécs, paradicsomot Ujvidek és Budapest. Budapestről hozzák a legnagyobb mennyiségben a karfiolt. A többi főzelékfélék termelése és behozatali helye Mikepécs, Sáránd, Józsa, Tetétlen, Berettyóújfalva, Hajdubagos és Derecske. Legtöbb zöldségféléit hoz be Derecske és Bihar megyének legközelebbi községei. Hajdu megye községei aránylag kevés zöldségféléit s még kevesebb gyümölcsöt termelnek, úgy, hogy a legtöbb gyümölcsöt Szilágy megye szolgáltatja. Bárha a zöldségféléiből behozott mennyiség sem minőségileg, sem mennyiségileg nem elégíti ki a kívánalmakat, azért a hiány legnagyobb a karfiol, fohagyma és zellermél, melyek amúgy is nagyon drágák. Mindezekből láthatjuk, hogy a tej- és tejtermékek és a baromfi kívül a szükségletünk ezen termékekből nincs kielégítve, nem is beszélve a hatról, mely többnyire nem élő állapotban kerül piacra s hozzá rosszul is van kezelve.

Ezekben kísérlettem meg Debreczen lakossága által a múlt évben elfogyasztott termények azon mennyiségét megállapítani, mely piaci forgalom tárgyát képezte. Mivel, amint láttuk, a mennyiség sem fedezi teljesen a szükségletet, ennél fogva messze menő dolog volna a táplálkozás és az élelmezés feladatainak tárgyalásába belebocsátkozni.

A felsorolt adatok eléggé igazolják azt, hogy Debreczen lakossága főként kenyérről és hussal táplálkozik. A húsról a sovány marha és a kövér sertés-hus az uralkodó. Ez a lehető legegyszerűbb táplálkozásnak tekinthető, mely egy magasabb kulturára törekvő város lakosságának igényeivel össze nem egyeztethető. A tej, zöldség és a gyümölcs még a megkívánható mennyiséget sem elégíti ki, még kevésbé felének meg a táplálkozás magasabb fokú igényeinek.

A termékelenyességgel járó intenzív munkának úgy fizikai, mint szellemi téren első alapfeltétele a jó táplálkozás, nemcsak mennyiségi, hanem minőségi szempontból is. Ez pedig nem az egyszerű, hanem a változatos táplálkozást teszi szükségessé.

Debreczennek magának a fogyasztás jobb kielégítéséhez még más egyéb fontosabb közigazgatási érdekei is fűződnek. Debreczen földrajzi fekvésénél fogva kereskedelmi és ipari vezető szerepre hivatott; mivel azonban az ipari termelés nyers anyagának lehelyei itt nagyon kevés mértékben találhatók meg, minél fogva az ipari- és kereskedelmi tőkék idetelepülése csak az által érhető el, ha az emberi fogyasztás akadályok nélkül talál kielégítésre, vagyis az ipar és kereskedelem olecsón tud termelni s az azok körében élő népesség nagy mennyiségben és jól elégítheti ki szükségleteit. Az ipar- és kereskedelem fejlődése első sorban a mezőgazdaságnak a legfontosabb

érdeke, mert mindig jobban jár, ha termelésének eredményeit helyben s nem a távolabbi piacokon értékesíti tekintettel arra, hogy a mezőgazdasági termékek forgalomképessége nagyon csekély.

A fogyasztás hiányának legfőbb oka csakis a mezőgazdaságban keresendő. Debreczen mezőgazdasága képes volna az összes szükségletet kielégíteni, de nem a jelenlegi gazdálkodási rendszere mellett. Legnagyobb a hiány a gyümölcs, zöldség, tej- és tejtermékek termelése terén, melyen való segítség a legkönnyebb, mivel ezek forgalomképessége a legkéisebb, így azok csak itt állíthatók elő, s ezeknek az ára — éppen ezen körülményeköl fogva — nem esik teljesen a nemzetközi ártényezőkhöz hatása alá, mint pl. a kenyér és a hus, mely ketlő ma már világcikk s melyeknek az árát a vámok is befolyásolják.

Kívánatos mindezeknél fogva az állattenyésztés megjavítása, a tejtermelés fokozása egy helyben, mint a közeli vidéken, továbbá a konyhakerti vetemények termesztésének a szélesebb körű meghonosítása s általában a mezőgazdálkodás belterjesébbé tétele, mely nemcsak a mezőgazdaság körében élők, hanem közvetve az ipar és kereskedelem körében lévők anyagi haladásával jár. Egy város életében nem lehet fontosabb kérdés, mint a jó és olecsó élelmezés feladatainak a megoldása s ezt követheti a lakás- és közegészségügy, mert csak ekkor fejlődik az ipar és kereskedelem, ez biztosíthatja a nyugodt megélhetést s egyben pedig a kulturális emelkedést.

421—23,638. bkgy.

## Gisztviselők igazgató és felügyelő bizottsági tagsága.

Olvasatott a városi Tanács és a jog- és pénzügyi bizottság egybehangzó javaslata Dr. Freund Jenő biz. tag által tett azon indítvány tárgyában, hogy a városi tisztviselők minden vállalat, részvénytársaság, szövetkezet stb. igazgatóságában és felügyelő bizottságában való részvételtől tiltassanak el.

### Határozat.

A törvényhatósági bizottsági közgyűlés a városi Tanács és a jog- és pénzügyi bizottság egybehangzó javaslatának elfogadásával és Dr. Freund Jenő biz. tag által tett indítványt, — mint-hogy a városnak emírens érdeke, hogy a tisztviselők egész tevékenységükkel a város érdekeit szolgálják és működésük közben lehetőleg minden más érdeket hatása alól függetlenítenessenek, elfogadja és kimondja, miszerint a városi tisztviselők az 1915. évi január 1-től kezdődőleg semmiféle vállalat, részvénytársaság, szövetkezet stb. igazgatóságában, felügyelő bizottságban és semminemű szervében — kivéve ahova a város érdekeinek képviselőit küldetnek ki, részt nem vehetnek.

Miről a városi Tanácsot értesíti.

Kelt Debreczen sz. kir. város törvényhatósági bizottságának 1914. évi november hó 27-ik napján tartott rendes közgyűléséből.

P. h.

Dr. Vass s. k., jegyző.

## Hirek.

— **Lapunk munkatársainak és olvasóinak boldog új évet kíván a szerkesztőség.**

— **Személyi hír.** *Aczél Géza* főmérnök hosszabb betegségéből felépült és egészségének teljes helyreállításra véget Karlsruhadba utazott.

— **A hivatalos órák megváltoztatása.** A hivatalos órák tekintetében változás áll be az új évben, amennyiben az eddig egyhuzamban tartott hivatalos órák megszűnnek és ezután a hivatalos órák délelőtt 8—12-ig, délután 3—5-ig fognak tartani

— **Roncsik Lajos halála.** Lapunk legtöbbjének száma már a gépben volt, mikor bejárta a várost a szomorú és megdöbbentő hír, hogy Roncsik Lajos árvaszéki elnök váratlanul elhunyt december 16-án. Mély részvétellel vette mindenki a gyászbeszédet, mely a városi tisztikart egy buzgó, tehetséges főtisztviselőt, társadalmi életünket egy önzetlenül fáradozó tagjától fosztotta meg. Egyike volt azoknak a jó, nemeslelkű embereknek, akiknek elmulása nagy úrt hagy a társadalom szívében. Majdnem négy évtizeden keresztül dolgozott fáradhatatlanul, a munkában és szép, boldogságos családi körében találva minden örömet. Régen betegeskedett, ez azonban nem gátolta őt a munkában. A hirtelen és végzetes rosszullet is a hivatalában lepte meg és életét nem tudta megmenteni sem családjának önfeláldozó szeretete, sem az orvosi tudomány. December 18-án temették el nagy részvétellel, városunk minden rendű és rangú közönségének jelenlétében. A város koszorút helyezett ravatalára, emlékezetét szívébe, érdemeit jegyzőkönyvébe zárta. A megnyílt sírnál Dr. Dóczy Emil th. főgyógyász bucsuztatta el elméjében gazdag beszéddel. Nyugodjék békeben, fáradozmai után találjon lelke csöndes pihenést, hátramaradt családjá pedig találjon vigasztalást abban a tudatban, hogy őt mindnyájan szerettük és becsültük.

— **Kaffka Ignác altábornagy halála.** Kaffka Ignác nyug. altábornagyot december 29-én temették el városunkban katonai pompával. A temetésen ott volt városunk színe-java.

**A m. kir. Miniszteriumnak 9090—1914. M. E. számú rendelete a búzában vagy rozsban kötelezett terménybeli járandóságok tárgyában.**

A m. kir. Miniszterium a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott 1912. LXIII. t. c. 16. §-ában nyert felhatalmazás alapján a búzában vagy rozsban kötelezett terménybeli járandóságok tárgyában a következőket rendeli:

### 1. §.

Aki terménybeli járandóságul (javadalmazásul) bizonyos mennyiségű búzában vagy rozsnak szolgáltatására van kötelezve, annak a jelen rendelet hatálya alatt e járandóságnak csupán kétharmad részét szabad búzában vagy rozsban kiszolgáltatnia; egyharmadrésze helyett pedig ugyanannyi minőségű árpat vagy tengerit kell szolgáltatnia és az értékkülönbözetet a hatóságilag megállapított legmagasabb árak szerint készpénzben kell megfizetnie.

### 2. §.

Aki az 1. §-ban meghatározott terménybeli járandóságot (javadalmazást) kétharmadrészénél nagyobb mennyiségben szolgáltatja ki búzában vagy rozsban, kihágást követ el és 200 (kettőszáz) koronaig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő. Budapest, 1914. évi december hó 15-én.

*Gróf. Tisza István s. k.,*  
m. kir. miniszterelnök.

Kereskedelemügyi m. kir. Miniszter.

## Körrendelet.

ad. 21,028—1914. szám.

**Valamennyi magyarországi magyar királyi államépítészeti hivatalnak és a szentesi ki-  
rendeltségnek.**

Felmerült esetből kifolyólag az állami közutaknak a rödlizás céljaira való sportszerű igénybevételét az 1890. évi I. törvénycikk 104. §-a alapján megtiltom, mert a rödlizás a közutnak rendeltetészerű használatát akadályozza és az azon való közlekedés biztonságát veszélyezteti és mert a közutak kizárólag a közforgalom lebonyolítására szolgálnak, a rödlit, bobsleigh stb. pedig sporteszközök lévén, közforgalmi eszköznek nem tekinthetők.

Utasítom ennél fogva a hivatalt, hogy az állami közutaknak ily célra leendő igénybevételére vonatkozó kérelmeket utasítsa el, és egyben utasítsa az utmestereket, hogy amennyiben ily célból az állami közutak mégis igénybe vétetnének, az illetőket utrendőri kihágásért az illetékes hatóságnál jelentésk fel.

Budapest, 1914. évi december hó 4-én.

A miniszter helyett:

*Vargha s. k.,*  
államtitkár.



Megjelent!

Uj könyv!

**Debreczen régi büntető-  
joga és ennek alkalmazása  
a különböző bűnesetekben  
:: 1547-től 1750-ig.**

Eredeti jegyzőkönyvek nyomán írta:

**Konczházi KONCZ ÁKOS**

Debreczen sz. kir. város főlevéltárosa, tb. tanácsnok.

**Ára 3 korona.**Megrendelhető a szerzőnél (Városház,  
lévéltári hivatal.)

„**Apolló**“ mozgó

Piac- és Miklós-utca sarok.

A debreceni közönség legkedveltebb

**mozgó színháza.**

Minden 2—3-ik napon

a főváros legelőkelőbb mozgó színházainak újdonságaiból

**gazdag és változatos új műsor.**

Délután 5 és 7 órákor félhelyárak.

Kényelmes dohányzó, várakozó és büffé.

Debreczen szab. kir. város

**SZESZ-ÜZLETÉBEN**

többféle szeszes italok, kitűnő rumok,  
édesített italok, cognac, seprü-, tör-  
köly-, borovicska- és szilvapálinka  
mérsékelt árak és pontos kiszolgálás  
mellett literenkint is árusítatnak. ==

Üzlethelyiség: Széchenyi- és Hal-utca.

# TÓTH GYULA Debreczeni Hitelbank

vaskereskedése Debreczen, Városháza  
Telefon: 29. sarkán. Telefon: 29.

Előnyös bevásárlási forrás a következő árú-  
ban, egymint: rúdvas, fémek, rézárú, épület- és butor-  
vasalások.

## Vasgerendák.

Mindenféle szerszámok, háztartási eszközök, gyermek-  
kocsik, vasbutorok, fürdőkádak, mangorlók.

## Cserépkályhák

hazai és külföldi gyártmány.

Eredeti friedlandi „PREMIER” és „METEOR” folyton-  
égő kályhák lerakata. Takaréktűzhelyek. Francia  
asztalkonyhák. — A legjobb

## „URSUS” borsajtók

acélgyógyó csapágygyal és kifordítható kosárral. —  
Sodronyfonások. Tűskéshuzalok. Valódi aszfalt fedél-  
lemezek. Vadászati felszerelések. Fegyverek. Töltények.

## Magyar kir. lőpor-eladás.

## Részvénytársaság

Debreczen, Piac- és Széchenyi-utca sarok.

**Kölcsönöket** ad váltókra, kötelezvényekre és  
folyószámlákra a legelőnyösebb kamat  
mellett.

**Elfogad takarékbetéteket** betétkönyveskére  
és chekkszámra.

**Jeizálogkölcsönöket** ad földbirtokokra és  
házakra.

**Óvadékkölcsönöket** ad vállalkozóknak és  
bérlőknek.

**Elfogad tőzsdei megbízásokat** értékpapírok  
vételére és eladására.

**Kölcsönöket** nyújt tőzsdén jegyzett érték-  
papírokra, valamint vidéki pénzüintézetek  
részvényeire.

**Leszámlítol** tárcaváltókat az intézet kebelé-  
ben alakult hitelrészes csoportban.

**Érepénzek és külföldi bankjegyek** beváltása.

Felvilágosítással készséggel szolgál

az Igazgatóság.

# Debreczeni Ipar- és Kereskedelmi Bank

Debreczenben, Szent-Anna-utca 13. szám alatt.

Alapítottott 1867.

Elfogad betéteket. Kölcsönöket nyújt váltókra és ingat-  
lanokra. Törlesztéses kölcsönöket nyújt 600 koronán  
felül ingatlanokra (földbirtok és házakra). Tőzsdei meg-  
bízásokat teljesít értékpapírok vételére és eladására.  
Kölcsönöket ad értékpapírokra, záloglevelekre és vidéki  
pénzüintézetek részvényeire. Érepénzeket vesz és elad.

**Magyar kir. Osztálysorsjáték főelárusítója.**

Mindennemű felvilágosítással szívesen  
szolgál

az intézet Vezérigazgatója.

# Alföldi Takarékpénztár

## DEBRECZEN, Piac-utca 16. sz.

Alaptőke 2.400,00 korona; tartalékok 1.550,000 korona; betétállomány 8.000,000 korona. ++++++

Érdekközösségben:  
a Pesti Magyar Kereskedelmi Bankkal.

---



---

**Üzletágai:** Tartalékbetétek, Csekkszámllák, Váltóleszámitolás, Törlesztéses és jelzálog kölcsönök, Értékpapírok vétele és eladása, Tőzsdei megbízások, hitlevelek bel- és külföldre. Előleg értékpapírokra és árukra. — **Saját árúraktár.**

**Safe deposit (magán letétpénztár.)**

**Affiliált intézet:** Kabai Takarékpénztár r.-t. Nádudvari Takarékpénztár r.-t. és Hajdúnánási Gazdasági Bank részvény-társaság.

≡≡≡ **Fiókinézet: VÁMOSPÉRCSEN.** ≡≡≡

# **Debrecen szab.kir. város Világítási Vállalata.**

**Elvállalja: légszesz- és villamos berendezések elkészítését** világítási, erőátviteli, fűtési és főzési célokra. A gáz- és villamos világítás jobb és olcsóbb a petróleumnál. Gázzal sütni és főzni sokkal jobb és félannyiba kerül, mint fával. ~~~~~

**Gázfűtés kandallók és fürdőkályhák** minden másnál tisztábbak, kényelmesebbek, biztonságosabbak. ~~~~

**A villamos motor** legcélszerűbb és legtakarékosabb hajtóerő a világon. ~~~~~

**Szép és olcsó lámpák, csillárok és hozzávaló felszerelések** kaphatók. ~~~~~

## **Elsőrendű pírshén (koks) porosz köszén.**

**Fekete köszén-kátrány** fatárgyak és épületek megvédésére. ~~~~~

**Első minőségű ammoniak sulphat** (legbeesesebb nitrogén-légeny tartalmú műtrágya.) ~~~~~

Tetszés szerinti mennyiségben kapható vagy megrendelhető a gyárban, vagy városi üzletünkben

## **Piac-utca 81-ik szám alatt.**

Mindennemű felvilágosítással szívesen szolgál:

**az Igazgatóság.**

A légszesz- és villamos gyárat az érdeklődő közönség bármikor megtekintheti.

Gyári és igazgatósági telefon: 74. Városi üzlet telefon: 90.